

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра фінансів

Допущено до захисту
Завідувач кафедри

(підпис)
“ ” _____ 2020 р.

ДИПЛОМНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
(шифр та найменування спеціальності)

за освітньою програмою «Фіскальне та митне адміністрування»
(назва освітньої програми)

на тему: «Податкове навантаження на економіку: зарубіжний досвід та
українська практика»

Виконавець:

Студентка факультету фінансів, банківсь-
кої справи та страхування

Горбенко Валерія Андріївна

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

Науковий керівник:

Доктор економічних наук, професор

професор кафедри фінансів

(науковий ступінь, вчене звання)

Слатвінська Марина Олександрівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

Одеса 2020

ЗМІСТ

	стор.
ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПОДАТКОВОГО НАВАНТА-	
ЖЕННЯ.....	7
1.1 Теоретичні основи та сутність податкового навантаження.....	7
1.2 Наукові концепції податкового навантаження.....	14
1.3 Теоретико-історичні аспекти перекладання податків.....	21
РОЗДІЛ 2. ФІСКАЛЬНО-РЕГУЛЮЮЧА РОЛЬ ПОДАТКОВОГО	
НАВАНТАЖЕННЯ: УКРАЇНСЬКА ТА ЗАРУБІЖНА ПРАКТИКА.....	28
2.1 Податкове навантаження як важіль регулювання діяльності суб'єктів господарювання.....	28
2.2 Вплив податкового навантаження на інвестиції в основний капітал...	39
2.3 Фіскальні межі податкової експансії для України.....	58
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ОПТИМІЗАЦІЇ ПОДАТКОВОГО НАВАНТА-	
ЖЕННЯ В УКРАЇНІ	70
3.1 Зарубіжний досвід формування податкового навантаження та його ім- плементация до умов в Україні.....	70
3.2 Вектори оптимізації податкового навантаження в Україні.....	76
ВИСНОВКИ	83
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	87
Додатки.....	98

ВСТУП

Збалансований рівень податкового навантаження є серйозним і чи не ключовим фактором забезпечення належної динаміки практичної активності й зростання виробництва та економіки в Україні. Сьогодні українські підприємства вимушені функціонувати в складних умовах швидких змін, непередбачуваності, відсутності чітких орієнтирів розвитку. У такій ситуації стійкість підприємств до впливу внутрішніх і зовнішніх чинників навколишнього середовища стає одним із визначальних факторів їхнього економічного розвитку й стабільності.

Управління податковими потоками є важливою ланкою фінансово-господарської діяльності підприємства. Від грамотних професійно прийнятих рішень у сфері оподаткування залежить подальший розвиток та можливості зростання підприємства. Оптимізація податкового навантаження дає змогу вибрати найвигідніший варіант оподаткування діяльності підприємства в рамках чинного законодавства. Недооцінка цієї сторони фінансового процесу, допущені помилки при оподаткуванні господарських операцій можуть обернутися для підприємства значними фінансовими втратами. Реальні умови господарювання в Україні характеризуються надмірним рівнем податкового навантаження на бізнес та нестабільністю податкового законодавства, що стримує розвиток підприємницької діяльності суб'єктів господарювання. Тому одним із визначальних чинників зростання економіки є створення ефективного та гнучкого механізму оптимізації податкового навантаження.

«Податкове навантаження на економіку: зарубіжний досвід та українська практика» проявляється в сучасній проблемі високого податкового навантаження та визначенні оптимального рівня оподаткування. За недостатнього рівня податкового навантаження державний бюджет недоотримає кошти, а тому уряд держави не зможе ефективно та в повному обсязі виконувати свої функції. Визначення оптимального рівня податкового навантаження – досить складна проблема, яка лише загострюється в умовах реформування фінансової системи

України.

Метою роботи є висвітлення теоретичних і методичних аспектів визначення податкового навантаження, аналіз його впливу на діяльність суб'єктів господарювання, формування напрямків оптимізації податкового навантаження з урахуванням міжнародного досвіду та розробка рекомендацій щодо подальшого вдосконалення.

Для досягнення цієї мети були поставлені такі *завдання*:

- дослідити теоретичні аспекти визначення податкового навантаження;
- висвітлити наукові концепції податкового навантаження;
- розкрити теоретико-історичні аспекти перекладання податків;
- оцінити вплив податкового навантаження на діяльність суб'єктів господарювання;
- здійснити аналіз вплив податкового навантаження на інвестиції в основний капітал;
- обґрунтувати фіскальні межі податкової експансії для України;
- виявити проблемні аспекти податкового навантаження та побудувати модель впливу податкового навантаження на інвестиції в основний капітал;
- дослідити зарубіжний досвід формування податкового навантаження та можливості його імплементації до української практики ;
- розробити пропозиції щодо напрямів оптимізації податкового навантаження.

Об'єктом дослідження данної теми є процес формування податкового навантаження та його впливу на макропроцеси.

Предметом дипломної роботи є теоретичні та практичні аспекти податкового навантаження.

У процесі теоретичних і практичних досліджень у сфері оподаткування вітчизняні й зарубіжні вчені зробили значний науковий внесок у формування

ефективної податкової політики на рівні країни та у світовому просторі. Концептуальні основи оподаткування заклали у своїх працях А. Вагнер, Ф. Дженкін, Б. Дітман, А. Ісаєв, Н. Канар, Ф. Кене, І. Кулішер, Ф. Лассаль, Дж. Локк, Р. Майєр, Ф. Нітті, Л. Штейн. Серед сучасних науковців, які вивчали проблеми податкового навантаження, варто звернути особливу увагу на дослідження В. Андрущенка, Е. Балацького, М. Білика, В. Буряковського, В. Захожая, І. Золотко, Ю. Іванова, А. Крисоватого, Я. Литвиненка, І. Майбурова, П. Мельника, О. Найдєнка, С. Паранчука, В. Пушкарьової, В. Савченка, А. Соколовської, Л. Тарангул, С. Юрія. Такі вчені як: К. Брауер, П. Гензель, Мікеладзе, Е. Селігман, П. А. Соколов, К. Шмельов, досліджували питання податкового навантаження та його вплив на економічну активність суб'єктів господарювання. Теоретичні засади та практичний інструментарій розрахунку податкового навантаження досліджено в наукових працях таких зарубіжних учених, як Д. Вілдасін, Дж. Вілсон, О. М. Лібман, Д. Мітчел, О. І. Погорлецький, О. М. Пузін та ін. Досліджувану проблематику розкривають також праці вітчизняних науковців, серед яких – Т. А. Васильєва, О. М. Десятнюк, Ю. Б. Іванов, В. М. Кміть, А. І. Крисоватий, С. В. Леонов, Д. М. Серебрянський, О. О. Сунцова, С. В. Слухай, Т. В. Тучак, І. О. Цимбалюк, О. О. Чумакова та ін.

Апробація результатів кваліфікаційної роботи. Основні положення і висновки роботи апробовані на підсумковій конференції: «Сучасні проблеми розвитку економіки України» (м. Одеса, ОНСУ, 2019) з докладом «Проблемні аспекти податкового адміністрування в Україні».

Стаття «Оптимізація податкового навантаження підприємств: вітчизняний та зарубіжний досвід» опублікована в Приазовському економічному віснику в електронному науковому журналі.

При написанні дипломної роботи були використані наступні методи дослідження: метод аналізу - в першому розділі для розгляду історичних аспектів становлення, значення, сутності та причин виникнення податкового навантаження, економіко-статистичний та графічний – у другому розділі для оцінки стану та динаміки податкового навантаження в Україні, систематизації та гру-

пування для узагальнення формул податкового навантаження, побудови графіків, таблиць та діаграм - для наочного оцінювання стану податкового навантаження; метод порівняння використовувався у аналізі зарубіжного досвіду; при визначенні проблемних питань та основних напрямів вдосконалення використовувалися методи логічного узагальнення, системно-функціонального методу; методи узагальнення, систематизації та класифікації використовувалися для третього розділу та висновків.

Теоретичною й методичною основою дослідження є розробки вітчизняних та зарубіжних учених щодо податкового навантаження.

Інформаційною базою дослідження є Податковий кодекс України, статистичні дані Рахункової палати України, Державного казначейства України, законодавчі і нормативні акти України з питань податкового навантаження та офіційні матеріали Державного комітету статистики України, Євростату, OECD, праці вітчизняних і зарубіжних учених, матеріали науково-практичних конференцій, наукова періодична література, матеріали періодичних видань, посібники, підручники, монографії, та інформація отримана з мережі Інтернет.

Структура та обсяг дипломної роботи. Дипломна робота викладена на 102 сторінках друкованого тексту, ілюструється 14 рисунками і 20 таблицями та складається зі вступу, 3 розділів, висновків, списку використаних джерел із 101 найменування і 3 додатків.

ВИСНОВКИ

1. «Податкове навантаження», «податковий тягар» і «рівень оподаткування» є в деякому сенсі схожими, проте дещо в них є різне. Це те, що податкове навантаження потрібно розглядати як якісний показник і відображає вплив податків та їхніх елементів на суб'єктів господарювання та на економіку в цілому. Податковий тягар – це кількісний показник, який вказує на сукупність податків і податкових зборів, та впливають на суб'єктів господарювання, створюючи податкове навантаження. Рівень оподаткування є якісним показником, що характеризує податкову систему відповідно до податкових систем інших країн та територій.
2. Кожна країна є унікальною за національними, історичними, ментальними, культурними рисами, тому для кожних необхідно застосовувати лише властиві їй особливості. Наукові теорії були розроблені в той період, якому вони відповідають. Лише окремі висновки науковців можна інтерпретувати до сучасного етапу розвитку.
3. Кожна наукова школа внесла певні надбання у розвиток науки про оподаткування, проте різні погляди так і не сприяли єдиної правильній теорії оподаткування. Деякі постулати класиків ефективно використовують й досі. Кожна із запропонованих теорій відповідає умовам тієї доби, коли вона виникла. Проте не може бути в повній мірі адаптована до сьогодення. Визначити шляхи розвитку країни, розбудови податкової політики можна лише враховуючи її економічний та політичний розвиток, устрій та добробут.
4. Загальний рівень податкового навантаження на суб'єкти господарювання за аналізовані роки практично не змінився. Коливання валового внутрішнього продукту відбулося здебільшого через інфляційні процеси. Крім того, податкові надходження до Зведеного бюджету України також зазнали коливань і збільшилися у 2 рази внаслідок інфляції.

Отже, податковий тягар є в допустимих межах, проте реальне податкове навантаження, яке враховує ще й віддачу податкової системи, тобто рівень задоволення потреб платників за рахунок податків, є значно більшим. Тож необхідно застосовувати лише законні методи, аби не піддавати діяльність підприємства ще більшим ризикам. Враховуючи часті зміни вітчизняного податкового законодавства, різні підходи щодо визначення як податкового тягара так і ефективності податкової оптимізації, існуючі способи та методи її реалізації необхідно переглядати та вдосконалювати, опираючись на зарубіжний досвід.

5. Отже, проаналізувавши Україну порівняно з розвинутими країнами, показник податкового навантаження є середнім, тоді як громіздкість системи обов'язкових платежів і складність адміністрування податків та зборів негативно впливає на підприємництво й інвестиційну активність і, як наслідок, призводить до зменшення сукупних податкових надходжень. Проте в останні роки кількість платежів та годин на сплату податків стала меншою, проте порівняно з іншими країнами є до чого прагнути. Податкове навантаження має бути оптимальним, що б давало можливість не лише розвивати економічні процеси, але й укладати вивільнені кошти в розширення виробництва та стимулювання інвестиційних процесів в Україні.
6. Виявлено невідповідність планування і виконання основних показників Державного бюджету України. Причиною цього є неефективні методи прогнозування основних макроекономічних показників, про що свідчить існування розбіжностей між плановими і фактичними показниками податкового навантаження.
7. При побудові економіко-математичної моделі залежності податкового навантаження до темпу росту інвестицій в основний капітал здійснили дослідження, вході якого виявлено сильний взаємозв'язок та існування прямої лінійної залежності між показниками. Проаналізувавши отримані прогнознi дані на 2020 та 2021 рр., можна зробити висновок,

що у прогностичних даних спостерігається тенденція до збільшення надходжень з інвестицій в основний капітал, та незначне зменшення податкового навантаження.

8. На основі аналізу зарубіжного досвіду, для підвищення конкурентоспроможності вітчизняної податкової системи можна запропонувати впровадження таких податкових пільг: запровадження податкових стимулів, направлених на інвестиційно-інноваційну діяльність: інвестиційного та інноваційного податкових кредитів за прикладом більшості країн ЄС, інвестиційної податкової знижки за прикладом Словаччини, інвестиційної податкової премії за прикладом Австрії; застосування зниженої ставки податку для операцій, які відбуваються у рамках реалізації інвестиційних проектів; здійснення податковими органами контролю за порушеннями у застосуванні податкових пільг, направлених на зниження податкового навантаження.
9. Основними напрямками оптимізації податкового навантаження можна визначити такі як: запровадження новітніх методів боротьби з ухилянням від оподаткування, які повинні забезпечити, з одного боку, зменшення втручання фіскальних органів у діяльність підприємств, з іншого – гарантувати належний рівень податкової дисципліни, детінізація економіки. Порівняно з розвинутими країнами, показник податкового навантаження в нашій державі є середнім, проте громіздкість системи обов'язкових платежів і складність адміністрування податків та зборів негативно впливає на підприємництво й інвестиційну активність та призводить до зменшення сукупних податкових надходжень. Податкове навантаження має бути оптимальним, що б давало можливість не лише розвивати економічні процеси, але й укладати вивільнені кошти в розширення виробництва та стимулювання інвестиційних процесів в Україні. Оптимізувати внесення змін до податкового законодавства, оскільки їхні часті зміни призводять до ускладнень у податковому

планування на підприємствах та спричиняють помилки у сплаті податків та зборів, доцільним вбачається спростити інтерфейс електронного кабінету платника податків для швидкого самостійного заповнення, зменшення кількості помилок та часу заповнення, відповідно до зарубіжної практики.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Біла І.С. Вплив податкової політики на розвиток підприємницького сектору в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://dspace.nuft.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/8120/1/3.pdf>.
2. Публічний електронний словник української мови «УКРЛІТ.ORG» Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ukrlit.org/slovnyk>
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови [уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел]. – К. – Ірпінь : ВТФ «Перун», 2005. -1728с.
4. Білостоцька В. О. Податкове навантаження в Україні / В. О. Білостоцька, В. І. Острівецький //Фінанси України : Науково-теоретичний та інформаційно-практичний журнал Міністерства фінансів України. – 2002. – № 12. – С. 75-79.
5. Колісниченко П. Т. Методичні підходи до розрахунку податкового навантаження на мікроекономічному рівні / П. Т. Колісниченко // „Науковий вісник” Буковин. держ. фінансової академії : зб. наук. праць – Чернівці : Буковинська державна фінансова академія. – 2010. – Вип. 1. – С. 49–55.
6. Кушнірчук Ю. М. Оптимізація рівня фіскального навантаження з метою економічного забезпечення держави /Ю.М. Кушнірчук // Науковий вісник НЛТУ України: Збірник наук.-техн. праць. – Львів: Національний лісо-технічний університет України. – 2010. – Вип. 20/11. – С. 161-169.
7. Левченко Н. М. Систематизація методик оцінки податкового навантаження на суб'єктів господарювання / Н. М. Левченко // Сталий розвиток економіки. – Хмельницький : Білоцерківський національний аграрний університет, Університет економіки і підприємництва, Інститут економіки, технологій і підприємництва. – 2011. – №6. – С. 270-275.
8. Соколовська А. М. Теоретичні засади визначення податкового навантаження та рівня оподаткування економіки / А. М. Соколовська // Економіка України. – К.: Мінекономрозвитку України. – 2006. – № 7. – С. 4-12.

9. Теліщук М. До питання податкового навантаження на економіку / М. Теліщук // Наука молода. – 2008. – № 9. – С. 116–120.
10. Корнієнко С.М. Історичний аспект дослідження податкового навантаження / Корнієнко С.М. // Матер. конф «Эффективные инструменты современных наук». – Польща : Вид-во Освіта і наука ТОВ, 2011. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/11_EISN_2011/Economics/7_85148.doc.htm.
11. Финансы // Оксфордский толковый словарь. Англо-русский. – М. : Весь Мир, 1997. – 496 с.
12. Панура Ю.В. Інноваційні підходи до оцінювання податкового навантаження в умовах економічної нестабільності / Ю.В. Панура // Проблеми науки. – К. : ЦНТЕІ, ЦДПН ім. Г.М. Доброва НАНУ, 2012. – № 11. – С. 42–47.
13. Годованець О. Податкове навантаження : важливий чинник соціально-економічної стратегії держави / Олександр Годованець, Тарас Маршалок // Економічний аналіз : зб. наук. праць каф. екон. аналізу Терноп. нац. екон. ун-ту. – Тернопіль, 2008. – Вип. 3. – С. 85–89.
14. Кушнірчук Ю.М. Оптимізація рівня фіскального навантаження з метою економічного забезпечення держави [Електронний ресурс] / Ю.М. Кушнірчук // Науковий вісник НЛТУ України. – 2010. – С. 161–169. – Режим доступу : www.nbu.gov.ua/portal/chem_biol/nvnltnu/20_11/161_Kusz.pdf.
15. Шевченко Н.М. Систематизація методик оцінки податкового навантаження на суб'єктів господарювання / Н.М. Шевченко // Сталий розвиток економіки. – 2011. – № 6. – С. 270–275.
16. Соколовська А.М. Теоретичні засади визначення податкового навантаження та рівня оподаткування економіки / А.М. Соколовська // Економіка України. – 2006. – № 7. – С. 4–12.
17. Джуринська О. С. Податкове навантаження: сутність та напрями зміщення [Електронний ресурс] / Олена Сергіївна Джуринська // Матер. конф. «Науковий простір Європи». – Польща : Вид-во Освіта і наука ТОВ, 2014.

— Режим доступу :

http://www.rusnauka.com/11_NPE_2014/Economics/3_166397.doc.htm

18. Райзберг Б.А. Современный экономический словарь / Б.А. Райзберг, Л.Ш. Лозовский, Е.Б. Стародубцева. – [2-е изд., исправ.]. – М. : Инфра, 1999. – 478 с.
19. Ярова Н.В. Податкове навантаження та його оцінка розвитку : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.08 «Гроші, фінанси і кредит» / Ярова Наталя Володимирівна ; Інститут економіки та прогнозування національної академії наук України. – К., 2010. – 21 с.
20. Райзберг Б.А. Современный экономический словарь / Б.А. Райзберг, Л.Ш. Лозовский, Е.Б. Стародубцева. – 2-е изд., исправ. – М. : ИНФРА-М, 1998. – 479 с.
21. Черник А.А. Сравнительный анализ методик расчета налоговой нагрузки организации / А.А. Черник // Социальноантропологические проблемы информационного общества. – 2013. – № 1. – С. 35.
22. Брызгалин А.В. Налоги и налоговое право /А.В. Брызгалин. – М. : Аналитика-пресс, 1999. – 608 с.
23. Соколовська А. М. Теоретичні засади визначення податкового навантаження та рівня оподаткування економіки / А. М. Соколовська // Економіка України. – К.: Мінекономрозвитку України. – 2006. – № 7. – С. 4-12.
24. Сміт А. Добробут націй. Дослідження про природу та причини добробуту націй: Пер. з англ. – Книга 5: Про прибутки правителя або держави. – К.: Port-Royal, 2001. – 677 с.
25. Исаев А. А. Очерк теории и политики налогов. – Ярославль: Типо-литография Г. Фальк, 1885. – 174 с.
26. Баранова В.Г. Влияние налоговой нагрузки на развитие предпринимательства / В.Г. Баранова, О.Е. Дубовик // Науковий вісник Національного університету державної податкової служби України (економіка, право). – 2013. – № 1(60). – С. 5–30.
27. . Иванов С.А. Налоги и налогообложение : учебное пособие / С.А. Ива-

- нов. – Тамбов : Тамб. Госта, 2005. – 80 с
28. Кушнірчук Ю.М. Оптимізація рівня фіскального навантаження з метою економічного забезпечення держави // Науковий вісник НЛТУ України. – 2010. – № 20/11. – С. 161–169.
 29. Соколовська А.М. Теоретичні засади визначення податкового навантаження та рівня оподаткування економіки / А.М. Соколовська // Економіка України. – 2006. – № 7. – С. 4–12.
 30. Цимбалюк І. О. Податкове навантаження, як критерій ефективності ведення податкової політики / І. О. Цимбалюк, Н. В. Вишневська // Економічний вісник університету : збірник наукових праць. – Переяслав-Хмельницький : Державний вищий навчальний заклад «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди», 2012. – № 19/1. – С. 183 - 187.
 31. Пушкарєва В.М. Історія фінансової думки і політики податків / В.М. Пушкарєва. – М. Фін. і стат., 2003. – 174 с.
 32. Маршалок, Тарас Ярославович Фіскально-регулююча парадигма податкового навантаження / Тарас Ярославович Маршалок.– Тернопіль: ТНЕУ, 2011.– 249 с.
 33. Бентам И. Введение в основания нравственности и законодательства / Пер. по англ. изд. Боуринга и фр. Дюмона, А.Н. Пыпина и А.Н. Неведомского. – СПб.: Рус. книж. торговля, 1867. – 321 с.
 34. Милль Дж.С. Основы политической экономии. – М.: Прогресс, 1981. – Т. III. Книга V «О влиянии правительства». – 160 с
 35. Суторміна В. М., Федосов В. М., Андрущенко В. Л. Держава – податки – бізнес (Із світового досвіду фіскального регулювання ринкової економіки). Київ : Либідь, 1992. 328 с.
 36. Податкова система України : підручник / В. М. Федосов, В. М. Опарін, Г. О. П'ятаченко та ін. Київ : Либідь, 1994. 464 с.
 37. Крисоватий А. І. Податкова політика України: концептуальні засади теорії та практики : дис. ... д-ра екон. наук : 08.04.01. Тернопіль : ТДЕУ,

2006. 437 с.
38. Соколовська А. М. Основи теорії податків : навч. посіб. Київ : Кондор, 2010. 326 с.
 39. Юткина Т. Налоги и налогообложение: [учебник] / Т. Юткина. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: ИНФРА-М, 2003. – 576 с.
 40. Пушкарёва В. История финансовой мысли и политики налогов: [учеб. пособие] / В. Пушкарёва. – М.: ИНФРА-М, 1996. – 192 с.
 41. Учебник финансового права. Иловыйский С.И. - Одесса, - 1904г. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: у
 42. Лемішовська О. С. Роль та значення податкової політики у сучасних умовах / О. С. Лемішовська // Науковий вісник НЛТУУ. – 2005. – № 15 (4). – С. 243–247.
 43. Зарубіжний досвід податкового стимулювання підприємництва [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.easterneurope-bm.in.ua/journal/8_2017/50.pdf
 44. Богославець Т. І. Аналіз податкового навантаження та його вплив на кінцеві результати діяльності суб'єкта господарювання / Т. І. Богославець [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nbuv.gov.ua>
 45. Ткачик Л. П. Методика проведення податкового аналізу суб'єктами підприємництва / Л. П. Ткачик // Потенціал стійкого розвитку та фінансова безпека соціально-економічних систем : матеріали І Всеукр. наук.-практ. конф. – м. Сімферополь – смт Гурзуф, 17–18 жовт. 2013 р. – С. 81–84.
 46. Аксюков С.М. Оптимізація податкової системи України на шляху до економічного розвитку. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2016. № 10. С. 105-110
 47. Офіційний сайт Державної служби статистики України URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
 48. Офіційний сайт Державної казначейської служби України URL: <https://www.treasury.gov.ua/ua>.
 49. Кучеркова С.О. Окремі аспекти щодо податкового навантаження. Гроші,

- фінанси, кредит. 2019. №27. С. 297-301.
50. Державна служба статистики. Економічна статистика. Економічна діяльність. Діяльність підприємств. Чистий прибуток (збиток) підприємств за видами економічної діяльності з розподілом на великі, середні, малі та мікропідприємства. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/size_20.htm.
 51. Мельник В. Досвід адміністрування податків у зарубіжних країнах / В. Мельник // Вісник податкової служби України. – 2004. – № 38– 39. – С. 124– 128.
 52. Особливості сплати податків в інших країнах світу [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://studentbooks.com.ua/content/view/1210/41/1>
 53. Орищин Т.М. Оптимізація податкового навантаження підприємства: теоретичний та методичний аспекти. Економіка та держава. 2019. №4. С. 58-62.
 54. Кримінальний кодекс України. Редакція від 16.01.2020 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>
 55. Назаренко Г.В., Маніна А.С. Аналіз зарубіжного досвіду податкового планування на підприємстві. Глобальні та національні проблеми економіки. 2017. №16. С. 758–762.
 56. Соколовська А.М., Кошук Т.В. Податкова політика в Україні в контексті тенденції реформування оподаткування у країнах ЄС. Фінанси України. 2012. Вип. 1. Режим доступу: file:///C:/Users/ASUS/Downloads/Fu_2012_1_9%20.pdf.
 57. Дубовик О., Ковальчук Т. Конвергенція механізмів оподаткування доданої вартості України та Євросоюзу. Науковий вісник Одеського національного економічного університету. 2016. № 8 (240). 192 с
 58. Овсійчук С. Фрасинюк С. Позитиви та недоліки вступу України до Євросоюзу. Актуальні проблеми політології: Матеріали наукової конференції. Вінниця, 2017. 327 с

59. Офіційний сайт міністерства фінансів України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.index.minfin.com.ua/index/fidi>
60. System of National Accounts 2008. Brussels, New York, Paris, Washington, D.C. European Communities, International Monetary Fund, Organization for Economic Co-operation and Development, United Nations and World Bank, 2009. 663 р. URL: <http://unstats.un.org/unsd/nationalaccount/docs/SNA2008.pdf>
61. Ukrstat.org [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://ukrstat.org/uk/operativ/operativ2013/ibd/ibd_rik/ibd_u/ki_rik_u_bez.htm
62. Індекс економічної свободи // The Heritage Foundation. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.heritage.org/index/explore?view=by-region-country-year>
63. Гайдуцький П. Податкова реформа – виклик для України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://dt.ua/macrolevel/podatкова-reforma-viklik-dlya-ukrayini-.html>
64. Index of Economic Freedom: report. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.heritage.org/>
65. Paying Taxes 2019 [Електронний ресурс]: PwC Global — Режим доступу: <https://www.pwc.com/gx/en/services/tax/publications/paying-taxes-2019.html>
66. Україна піднялася з 84 на 41 місце у рейтингу "Оподаткування-2018" [Електронний ресурс]: — Режим доступу: <http://expres.ua/news/2017/12/03/274713-ukrayina-pidnyalasya-84-41-misce-reytingu-opodatkuvannya-2018>
67. Україна втратила 11 позицій у рейтингу Paying Taxes 2020 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://gmk.center/ua/news/ukraina-vtratila-11-pozicij-u-rejtingu-paying-taxes-2020/>
68. Doing Business-2020. За счет чего Украина поднялась в рейтинге на 64 строчку [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/2805261-rejting-doing-business-so->

- robiti-sob-naresti-obignati-bilorus.html
69. DOING BUSINESS. Оцінка Бізнес Регулювання [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.doingbusiness.org/>
 70. Команда PwC Україна презентувала громадськості результати спільного проекту з Групою Світового Банку "Оподаткування 2019" [Електронний ресурс]: PwC Україна. — Режим доступу: <https://www.pwc.com/ua/uk.html>
 71. Ткаченко Н.М. Напрямки реформування податкової системи України на основі досвіду зарубіжних країн [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://magazine.faaf.org.ua/index.php>.
 72. Яренко Г. Структура та організація роботи податкових органів у зарубіжних країнах / Г. Яренко // Вісник КНЕУ. – 2018. – № 2. – С. 114–126.
 73. Закон України «Про загальні засади створення і функціонування спеціальних (вільних) економічних зон» від 13.10.1992 року № 2673-ХІІ. [Електронний ресурс]: Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2673-12>
 74. Прямі іноземні інвестиції в Україні. Державна служба статистики України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.insiders.com.ua/spravochnik/inostrannye-investitsii>
 75. Поняття бюджетного процесу та його основні елементи. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://studopedia.info/6-39518.html>
 76. Доходи державного бюджету України в 2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/income/2015/>
 77. Доходи державного бюджету України в 2016 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/income/2016/>
 78. Доходи державного бюджету України в 2017р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/income/2017/>

79. Доходи державного бюджету України в 2018 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/income/2018/>
80. Доходи державного бюджету України в 2019 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/income/2019/>
81. Доходи державного бюджету України в 2020 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/income/2020/>
82. Закон України «Про Державний бюджет України на 2015 рік» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80-19#Text>
83. Закон України «Про Державний бюджет України на 2016 рік» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/928-19#Text>
84. Закон України «Про Державний бюджет України на 2017 рік» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1801-19#Text>
85. Закон України «Про Державний бюджет України на 2018 рік» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2246-19#Text>
86. Закон України «Про Державний бюджет України на 2019 рік» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2629-19#Text>
87. Бюджет України. Статистичний збірник КИЇВ – 2020 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [https://mof.gov.ua/storage/files/2_Budget_of_Ukraine_2019_\(for_website\)%20\(1\)](https://mof.gov.ua/storage/files/2_Budget_of_Ukraine_2019_(for_website)%20(1))
88. АНАЛІЗ ПРОЄКТУ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ НА 2020 РІК (ПОДАННЯ 15 ВЕРЕСНЯ 2019 РОКУ) [Електронний ресурс]. – Режим до-

- ступу
[:https://ces.org.ua/wpcontent/uploads/2019/10/%D0%91%D1%8E%D0%B4%D0%B6%D0%B5%D1%82%D0%B7%D0%B0%D0%BF%D0%B8%D1%81%D0%BA%D0%B0_final-007-1.pdf](https://ces.org.ua/wpcontent/uploads/2019/10/%D0%91%D1%8E%D0%B4%D0%B6%D0%B5%D1%82%D0%B7%D0%B0%D0%BF%D0%B8%D1%81%D0%BA%D0%B0_final-007-1.pdf)
89. Worldwide Capital and Fixed Assets Guide 2016.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Worldwide_Capital_and_Fixed_Asse%20Capital%20and%20Fixed%20Assets%20Guide%202016.pdf
90. Tax Reforms in EU Member States 2015. Tax policy challenges for economic growth and fiscal sustainability. Institutional Paper. September 2015. № 008. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/eeip/pdf/ip008_en.pdf
91. Інноваційна Україна 2020: національна доповідь / за заг. ред. В.М. Гейця; НАН України. Київ, 2015. 336 с.
92. Гайдар, Е. Государственная нагрузка на экономику [Текст] / Е. Гайдар // Вопросы экономики. – 2005. - № 9. – С. 4 – 21.
93. Чередник О.О. Податки в системі державного регулювання економіки [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
[:http://www.rusnauka.com/7_NMIW_2011/Economics/380697.doc.htm](http://www.rusnauka.com/7_NMIW_2011/Economics/380697.doc.htm) .
94. Голяш І.Д., Романів С.Р., Черешнюк О.М. Податкове планування підприємства як засіб запобігання правопорушенням. Гроші, фінанси та кредит. 2018. № 18. С. 309-313.
95. Слатвинская М. А., Зверяков М. И. Теоретические основы определения налоговой нагрузки и налогового бремени. Науковий Вісник національного університету державної податкової служби України (економіка, право). 2013. № 1 (60). С. 68–73.
96. Tax incentives / Taxation and Investment in Germany 2015 / [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/global/Documents/Tax/dttl-tax-germanyguide-2015.pdf>

97. Кризська Р.Ю. Методи державного стимулювання інвестиційно-інноваційних процесів: зарубіжний досвід та вітчизняна практика господарювання / Р.Ю. Кризська // Інвестиції: практика та досвід. - 2010. - №8 (квітень). - С. 82-86.
98. Слатвінська М. О. Податкове стимулювання інвестиційної діяльності. Економіка. Фінанси. Право. 2016. № 3/1. С. 4–7.
99. Корнус, В.Г. Пільги з податку на додану вартість та нерівномірність податкового навантаження [Текст] / В. Г. Корнус // Фінанси України. – 2004. – №11. – С. 20-25
100. Выварец, А.Д. Формирование удовлетворительной налоговой системы и возможности управления налоговой нагрузкой российскими предприятиями [Текст] / А.Д. Выварец, И.А. Майбуров // Налогообложение: проблемы науки и практики: монография. – Х.: ИД «ИНЖЕК», 2007. – С. 271-286.
101. Іванов, Ю.Б. Сучасне оподаткування: мотиваційний аспект [Текст]: монографія / Ю.Б. Іванов, О.Л. Єськов. – Х.: ВД «ИНЖЕК», 2007. – 328 с.